

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець–Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра музичного мистецтва

Дипломна робота

магістра

ІНТЕРАКТИВНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

студента II курсу ММ–М21 групи
денної форми навчання
Антонюк Марії Василівни
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
напрямок (спеціальності) 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)
Науковий керівник: Чабан-Чайка С.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ оцінка ECTS _____

Члени комісії :

підпис

ініціали, прізвище

Кам'янець-Подільський
2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Теоретичні основи викладання музичного мистецтва на різних етапах навчання.....	7
1.2. Характеристика інтерактивних технологій при навчанні музичного мистецтва учнів початкової школи закладу загальної середньої освіти	18
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	26
2.1. Інноваційні художньо-педагогічні технології на уроках музичного мистецтва	26
2.2. Застосування інтерактивних технологій в процесі викладання музичного мистецтва в сучасній українській школі.....	31
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	40
3.1. Практичне дослідження впровадження інтерактивних технологій в процесі музичного навчання в сучасній українській початковій школі	40
3.2. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	45
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність дослідження. Стратегічною метою сучасного освітнього процесу є розвиток особистості учня, становлення в людині системи цінностей: особистісних, загальнолюдських, професійних тощо. Серед предметів, що вивчаються в загальноосвітній школі, чи не найвищий виховний та розвивальний потенціал має мистецтво з притаманним йому впливом на свідомість і підсвідомість особистості, на інтелектуальну та емоційну сфери, на моральне і фізичне здоров'я людини.

У наш час існує чимало технологій викладання музичного мистецтва – як традиційних, так і новітніх. Необхідною умовою вибору тої чи іншої технології навчання, що підходить і вчителю, і учням, є знання інноваційних технологій навчання. Основне завдання сучасного вчителя – вибрати технології і форми організації навчальної діяльності учнів, що найкраще відповідають рівню розвитку кожного учня.

Багато уваги у науковій літературі приділено інтерактивним технологіям навчання. Попри це мало дослідженою проблемою залишається застосування інтерактивних технологій в процесі викладання музичного мистецтва в сучасній школі, що і зумовило вибір даної теми для нашого дослідження.

На моє переконання, сприймання музики відбувається в контексті всіх видів роботи на уроках. Зазначене дослідження викриває сприймання музики в процесі безпосереднього спілкування з творами музичного мистецтва, тобто в процесі слухання музики. Закономірно, що оволодіння технологією сприймання творів музичного мистецтва неможливе без чіткого уявлення механізмів зазначеного процесу як психічного відображення у свідомості дитини цілісного образу музичного твору. Отже, пізнання творів музичного мистецтва відбувається не тільки за допомогою відчуття, а й за допомогою сприймання. Сприймання і відчуття дають цілісне уявлення про зміст музичного твору й вважаються основними формами чуттєвого пізнання.

Музичні твори сприймаються у взаємозв'язку з іншими психічними процесами, а саме: мисленням, волею, мовою, почуттям, відчуттям, увагою, увагою. Важливу роль у цьому процесі відіграє активність та емоційний стан учнів та їхня і дієвість під час сприймання музичних творів.

Окрім того, на процес сприймання впливають попередні знання та попередній досвід у вивченні творів музичного мистецтва, а також рівень розвитку індивідуальних музичних здібностей. Діти спілкуючись з різними жанрами музики розвивають слухове сприймання, яке залежить від рівня освіченості учнів у галузі музичного мистецтва та досвіду спілкування в музичному середовищі яке зосереджено на попередньому слуховому досвіді.

На слух діти визначають особливості мелодії, яскравість тембру музичних інструментів або голосів, ритмічний малюнок, виразні характеристики штрихів, гнучкість динаміки, особливості побудови музичного твору. Це є об'єктивними умовами сприймання музичного твору. Це зумовлено особливостями творчого стилю композитора та індивідуальністю виконавця.

На формування інтелектуальної сфери особистості, під впливом музики, розвивається емоційне та художньо-естетичне сприймання. Якість його залежить від установки вчителя на сприймання музичного твору та емоційного стану, уважності й спостережливості, активності й дієвості кожного учня класу. Такий вид музичного сприймання має суб'єктивний характер.

Є багато чинників які формують інтелектуальну сферу учнів на уроках музичного мистецтва, а саме:

- змісту музичної освіти;
- професійної компетентності й деонтологічної підготовки вчителя;
- рівня знань, умінь і навичок учнів класу;
- розвитку їхніх музично-творчих здібностей;
- спрямованості на спілкування з музичним мистецтвом;
- креативності в процесі участі в різних видах музикування;

- активності в музично-дозвіллевій діяльності.

Мета дослідження: дослідити особливості застосування інтерактивних технологій в процесі викладання музичного мистецтва в сучасній початковій школі.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання:**

1. Виокремити теоретичні основи викладання музичного мистецтва на різних етапах навчання.
2. Здійснити характеристику інтерактивних технологій при навчанні музичного мистецтва учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти.
3. Експериментально дослідити особливості застосування інтерактивних технологій в процесі викладання музичного мистецтва в сучасній школі.

Об'єктом дослідження є викладання музичного мистецтва в сучасних закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є застосування інтерактивних технологій викладання музичного мистецтва в сучасній початковій школі.

Теоретико-методологічною основою роботи є теоретико-літературні та історико-літературні праці вітчизняних і зарубіжних педагогів, психологів таких як Аріян М. А., Зінченко В. І., Коваленко О., Бутс М. та інші.

Для досягнення мети, вирішення поставлених завдань застосовувалася сукупність теоретичних методів дослідження, взаємодоповнюючих і збагачуючих один одного:

- теоретичні: історико-педагогічний метод, який передбачає порівняльний аналіз історичної та методичної літератури, а також наукових праць з досліджуваного питання і їх інтерпретацію на основі системного підходу.
- емпіричний (тестування), експеримент.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці мистецької педагогіки: Ариян М.А., Бермес І. Л., Бех І., О. Ростовського, Бутз М., Л. Масол, О. Лобової, Верстюк А., О.І. Пометун., Г. Падалки, О. Рудницької, та ін.; праці присвячені використанню інтерактивних методик розвитку особистості: Олійник О. Г., Нечай С., Б. Ананьєва, Л. Виготського, Г. Костюка, В. Кузіна, О. Леонтєва, Ю. Лотмана, В. Роменця, та ін.; праці присвячені розвитку мислення за допомогою інтерактивних технологій: Маруфенко О. В., Ю. Алієва, Литвин С. В., О. Апраксіної, Н. Батюк, Н. Ветлугіної, А. Козир, Л. Масол, Н. Миропольської, Шевченко Є., Г. Падалки, О. Просіної, О. Ростовського, О. Рудницької, Л. Хлебникової, О. Щолокової, Н. Яковлевої, Зінченко В.І., Побережна Г. І. та ін.

Апробація основних положень і висновків дослідження здійснювалася на педагогічному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Основні положення дослідження були представлені на засіданнях кафедри музичного мистецтва. Результати дослідно-експериментальної роботи апробувалися в Коропецькому ліцеї ім.М.Каганця, в якому проводилася експериментальна робота.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, таблиць, рисунків, списку використаних джерел, який включає 38 найменувань, додатків. Загальний обсяг курсової роботи без списку використаних джерел та додатків складає 51 сторінку.

ВИСНОВКИ

Предмети художньо-естетичного циклу в школі спрямовані на розвиток емоційно-почуттєвої сфери учнів, формування їх художньо-образного, асоціативного, критичного мислення; створення сприятливих умов для продукування креативних ідей, реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні. Водночас, через образний зміст творів мистецтва, відкриваються широкі можливості ефективно впливати на формування патріотизму, моралі та інших загальнолюдських цінностей.

Вчителі музичного навчання мають у своєму розпорядженні багато інтерактивних технологій, за допомогою яких вони можуть розвивати в своїх учнів емоційну чутливість до музики, впливати на виховання естетичної культури. Перш за все, вони повинні сформувати інтерес у дітей до музичного навчання. Без їх опанування у дітей важко виховати художньо-естетичну культуру загалом.

Повторне слухання та обговорення музичного твору на новому, вищому рівні сприяє формуванню їхніх ціннісних орієнтацій, розвитку музичної культури учнів, спонукає до подальшого спілкування з творами музичного мистецтва, розширює кругозір і світосприймання учнів.

Отже, рівень оволодіння технологією сприймання музики вчителем є необхідною, але не достатньою педагогічною умовою організації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, формування у молоді музичної культури, як складової духовної культури особистості.

Можна говорити про перспективи дослідження з подальшим вивченням сучасних музично-педагогічних технологій, що мають на меті підготовку конкурентоспроможного вчителя музичного мистецтва, спроможного розв'язувати актуальні проблеми художньо-естетичного виховання учнів.

Для проведення дослідження застосування інтерактивних технологій при навчанні музичного навчання в сучасній українській школі перед нами

виникло питання вибору відповідних методів. У дослідженні було виокремлено одну контрольну групу та одну експериментальну групу.

До початку реалізації програми застосування інтерактивних технологій при навчанні музичного навчання в сучасній українській школі було досліджено у контрольній та експериментальній групах рівень музичного розвитку. Після здійснення замірів було реалізовано програми з використанням інтерактивних технологій. Після реалізації програми було повторно здійснене заміри рівнів музичного розвитку респондентів обох груп.

Діагностичне обстеження проводять упродовж декількох занять та поза ними. Адже деякі завдання діти можуть виконати невеликими групами, інші завдання — індивідуально.

У контрольній групі рівень музичного розвитку респондентів після формуючого впливу майже не змінився: досліджуваних з низьким рівнем стало на 5% менше, із середнім змін не відбулось (залишилось 30 %), з високим рівнем стало на 5 % більше. У свою чергу, у експериментальній групі спостерігаються вагомі зміни: респондентів з низьким рівнем музичного розвитку стало на 25 % менше, із середнім рівнем на 15 % більше, а з високим рівнем на 10 % більше.

Отже, після проведення педагогічного дослідження застосування інтерактивних технологій при навчанні музичного навчання в сучасній українській школі респонденти експериментальної групи показали значно вищі показники музичного розвитку. На основі отриманих даних можна зробити висновок про те, що гіпотеза дослідження підтвердилась: використання інтерактивних технологій позитивно впливають на художньо-естетичний розвиток учнів сучасної школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активні технології навчання у викладанні іноземної мови: Посібник для викладачів іноземних мов / Під ред. Бельтюкової . Томськ : У Томського ун-та,1999. 158с.
2. Ариян М.А. Варіанти ситуативних ролей для середньої школи // Іноземні мови в школі. 1986. №6. С.17-20
3. Бермес І. Л. Хоровий спів як виховний засіб: теоретичний аспект // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2008. Вип. 14. С. 150–156.
4. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива // Початкова школа. 2002. №5. С. 5–6.
5. Бутз М. Робота в групах: Вибрані статті. Варшава,1994. 20с.
6. Верстюк А. Музика – помічник у вихованні дітей // Обдарована дитина. 2009. 4. С. 55-66.
7. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів. Технологічний посібник. За ред. доктора педагогічних наук, професора О.І. Пометун. Тернопіль. Навчальна книга Богдан, 2011.
8. Зінченко В.І. Використання інтерактивних форм і технологія навчання в ході реалізації навчальних програм в початкових класах// Початкове навчання та виховання. 2006. №19–21, С. 35–37.
9. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. – Київ. Шкільний світ, 2011. 96 с.
10. Литвин С. В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи // Іноземні мови. 2001. № 1. С. 4-9.
11. Луцик Д. Проблема інтеграції навчально-виховного процесу в початкових класах, шляхи її розв'язання // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Шляхи інтеграції навчально-виховної роботи в початкових класах”. Дрогобич, 1997. С. 5–8.

12. Маруфенко О. В. Особливості вокальної підготовки в системі мистецькопедагогічної освіти // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми, 2010. С. 175–180.
13. Нечай С. Музика для інтелекту // Дошкільне виховання. 2010. 4. С. 4-8.
14. Нечай С. Музика розвиває інтелект // Дошкільне виховання. 2007. 11. С. 24-27.
15. Олійник О. Г. Виховання естетичного почуття у дітей дошкільного віку // Дошкільний навчальний заклад. 2008. 6. С.23-35.
16. Пісарєва І. Інтеграція мистецтв в естетичному вихованні особистості [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/VMSU/mystetstvo/2009_1/09ipyii.htm
17. Побережна Г. І. Загальна теорія музики / Т. В. Щериця. Київ.: Вища школа, 2004. 303 с.
18. Побережная Г. И. Музыка в детской душе /. Київ: Українське агенство інформації та друку "Рада", 2007. 80 с
19. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ., 2002. С. 135.
20. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ. : А.С.К., 2005. С. 192.
21. Шевченко Є. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках // Англійська мова та література. 2005. № 24. С. 4–6.
22. Духан С. В. Методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни «Музичне виховання з методикою» [Електронний ресурс] //Режим доступу : https://naurok.com.ua/metodichni-rekomendaci-schodovivchennya-disciplini-muzichne-vihovannya-z-metodikoyu-57729.html#=_
23. Авдієвський А. Т. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття. Науковий часопис Національного педагогічного

- університету імені М. Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 1 (6). Київ : НПУ, 2004. С. 4-5.
24. Аристова Л. С. Інноваційні технології викладання інтегрованих курсів освітньої галузі «Мистецтво». Луганськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. 259 с. (Серія «Педагогічні науки» Вісник). С.20-28.
25. Бондаренко А. В. Інтерактивні технології в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музики засобами мультимедіа. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. Умань : ПП Жовтий, 2011. Вип. 36. С. 83-87.
26. Бухнієва О. А., Банкул Л. Д. Потенціал інноваційних технологій у мистецькій освіті. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/26.pdf
27. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / Співробітники Інституту проблем виховання АПН України Масол Л. М. (наук. керівник), Ганнусенко Н. І., Ничкало С. А., Комаровська О. А., Оніщенко О. І. 2004.
28. Левченко А. В. Використання інтерактивних технологій на уроках музичного мистецтва: Посібник для системи післядипломної педагогічної освіти. Черкаси : ОШОПП, 2014. 56 с.
29. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
30. Масол Л. М. Інтеграція в системі шкільної мистецької освіти і поліхудожня підготовка вчителів. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Вип. 4. Київ : Наук. світ, 2003. С. 7-15. 9.
31. Масол Л. М. Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво». URL:

https://www.geneza.ua/sites/default/files/productimages/Metodyky/Masol_Mystetsto_Metodyka.pdf.

32. Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. Харків : Веста: Вид. «Ранок», 2006. 256 с. 209
33. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.
34. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
35. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
36. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2005. 360 с.
37. Сугестопедагогіка: Навчальний посібник / За ред. С. Пальчевського. Рівне, 2003.
38. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори в 5 т. Київ, 1977. 279 с.